

Mokslo, technologijų ir inovacijų srities sąvokų apibrėžtys. Jų atnaujinimas ir kontekstas

2018 m. gegužės mėnesį Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai (toliau – Ekonomikos ir inovacijų ministerija) pradėjus įgyvendinti struktūrinę inovacijų reformą ir 2018 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymą (toliau – TIĮ), buvo nustatytos trys viešojo valdymo sritys: mokslas, technologijos ir inovacijos (toliau – MTI), kuriose veikia viešieji ir privatūs ūkio subjektai, atliekantys mokslinius tyrimus, vykdančys eksperimentinę plėtrą ir inovacinę veiklą (toliau – MTEPI veiklos). MTEPI veiklą rezultatas yra kuriamos naujos žinios, nauji produktai, procesai ir inovacijos – svarbūs šalies konkurencingumą ir visuomenės gerovę lemiantys veiksniai.

TIĮ nustatė horizontalųjį MTI viešojo valdymo sričių pobūdį ir numatė integralų MTI politikos taikymą kitose viešojo valdymo srityse. Taip kryptingai skatinamos inovacijos versle ir viešajame sektoriuje. Viešųjų pirkimų modernizavimas, t. y. inovatyvių viešųjų pirkimų, ikiprekybinių pirkimų ir inovacijų partnerystės skatinimas, arba vadinamieji inovacijų pirkimai, yra vienas iš esminių Inovacijų reformos tikslų, kuriuo siekiama ne tik skaidriau ir efektyviau panaudoti viešiesiems pirkimams skirtas valstybės biudžeto lėšas, bet ir sumoderninti patį viešąjį valdymą bei paskatinti inovacijų taikymą versle.

Vykdydama inovacijų reformą, Ekonomikos ir inovacijų ministerija 2018 m. inicijavo devynių tarpinstitucinių darbo grupių pasiūlymams dėl TIĮ nuostatų įgyvendinimo teikti sukūrimą. Darbo grupių veikloje dalyvavo už MTI politiką atsakingų ministerijų – Ekonomikos ir inovacijų ministerijos ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos – ir joms pavaldžių įgyvendinančių institucijų atstovai, akademinės bendruomenės ir verslo atstovai. Ekonomikos ir inovacijų ministro įsakymu patvirtintai darbo grupei Mokslo, technologijų ir inovacijų srities sąvokoms apibrėžti ir eksperimentinei plėtrai vertinti (toliau – darbo grupė) buvo pavesta pateikti pasiūlymų Ekonomikos ir inovacijų ministerijai dėl MTI srities sąvokų apibrėžimo teisės aktuose. Iki to egzistavo nemažai problemų dėl skirtingų MTI srities sąvokų naudojimo ir interpretavimo įvairiose viešojo valdymo srityse, tai sudarydavo nemažai kolizijų ir teisėkūroje. MTI srityje siūloma naudoti bendrą tarptautinėje praktikoje TTĮ ir Mokslo ir studijų įstatyme aiškiai apibrėžtą pagrindinių mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros veiklos ir inovacinės veiklos rūšių sąvokų sistemą.

2018–2019 m. darbo grupė, atlikusi išsamią MTI srityse vartojamų terminų analizę, suskirstė juos į klases ir, atrinkusi svarbiausius bei aktualiausius, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos bei Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos terminijos komisijoms pateikė pasiūlymus dėl svarbiausių MTI terminų, vartojamų ir vartotinių MTI ir susijusių viešojo valdymo sričių teisėkūroje, apibrėžčių. Darbo grupės nariai dalyvavo teikiant šiuos terminus Valstybinei lietuvių kalbos komisijai (toliau – VLKK) ir juos svarstant VLKK Terminologijos pakomisėje.

VLKK Terminologijos pakomisėje aptarti ir su darbo grupės nariais suderinti penkiuose terminų rinkiniuose pateikti terminai, kuriuos aptarė bei įvertino ir Inovacijų taryba.

Visiems pasiūlymams buvo pritarta po išsamios diskusijos su ekspertais.

MTI srityje siūloma naudoti bendrą tarptautinėje praktikoje TTĮ ir Mokslo ir studijų įstatyme aiškiai apibrėžtų pagrindinių mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros veiklos ir inovacinės veiklos rūšių sąvokų sistemą, kuri leis išspręsti iki tol buvusias problemas dėl skirtingų MTI srities sąvokų naudojimo ir interpretavimo įvairiose viešojo valdymo srityse ir teisėkūroje. Sąvokų išgryninimas prisidės prie MTI politikos efektyvumo užtikrinimo kuriant darnią teisinę aplinką, skatinančią naujų produktų kūrimą (ne tik mokslo, bet ir technologinių, verslo ir praktinių žinių pagrindu) viešojo ir privataus sektorių pastangomis ir šių naujų produktų diegimą į rinką. Tai bus pasiekta aiškiai ir tiksliai teisinėmis priemonėmis apibrėžus viso inovacijų ciklo ir jo etapų sampratą, valstybės paramos visų subjektų vykdomai MTEP ir inovacinei veiklai ir šios veiklos skatinimo principus, atitinkančius strateginius valstybės tikslus siekiant konkurencingumo augimo ir derančius su ES taikomais valstybės pagalbos verslui reikalavimais.

Mokslo, technologijų ir inovacijų srities sąvokų apibrėžtys pridedamos 1 priede.

Posėdžio pirmininkas

Posėdžio sekretorė

Raimundas Balčiūnaitis

Mingailė Binkauskaitė

Mokslo, technologijų ir inovacijų srities sąvokų apibrėžtys

- Mokslas

Kompleksinio žinių apie reiškinių esmę ir (arba) stebimą tikrovę gavimo ir išreiškimo dėsniais ir teorijomis sistema

- Fundamentiniai moksliniai tyrimai

Eksperimentiniai ar teoriniai pažinimo darbai, atliekami siekiant visų pirma įgyti naujų žinių apie reiškinių esmę ir (arba) stebimą tikrovę, tuo metu neturint tikslo konkrečiai panaudoti gautų rezultatų

- Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra

Sisteminga kūrybinė gamtos, žmonijos, kultūros ir visuomenės pažinimo veikla ir jos rezultatų panaudojimas

- Tyrėjas

Aukšto lygio įgūdžių ir žinių turintis specialistas (profesionalas, asmuo), plėtojantis pažinimą, konceptualizuojantis ar kuriantis naujus produktus, procesus, metodus ir sistemas arba vadovaujantis mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros projektams

- Inovacijų sistema

Tarpusavyje susijusių institucijų ir organizacijų, jų tarpusavio ryšių ir priemonių visuma, sudaranti sąlygas plėtoti inovacijas

- Inovacija

Naujas arba patobulintas produktas ar procesas (arba jų derinys), ženkliai besiskiriantys nuo ankstesnių vieneto produktų ar procesų, kurie yra pateikti potencialiems naudotojams (produkto atveju) arba kuriuos vienetas naudoja (proceso atveju)

- Technologijos

Idėjų ir žinių taikymo arba perdavimo ir taikymo sritis, apimanti įrankių, mechanizmų ir kitų techninių priemonių, gebėjimų, sistemų ar organizacinių metodų praktinio pritaikymo būdų, reikalingų problemoms spręsti ar tam tikroms funkcijoms atlikti, kūrimą

- Mokslo, technologijų ir inovacijų infrastruktūra

Priemonės ir ištekliai, skirti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veikloms vykdyti, inovacijoms kurti, mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų, inovacijų paramos ir inovacijų konsultacinėms paslaugoms teikti

- Mokslo ir technologijų parkas

Juridinis asmuo, kuris, teikdamas inovacijų konsultacines ir inovacijų paramos paslaugas, sudaro palankias sąlygas steigti ir plėtoti ūkio subjektus, atliekančius taikomuosius mokslinius tyrimus, eksperimentinės plėtros darbus ir diegiančius inovacijas

- Verslo inkubatorius

Viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – teikiant viešąsias paslaugas verslui, sumažinti verslą pradedančių įmonių veiklos riziką ir padėti joms įsitvirtinti rinkoje, taip pat skatinti smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų veiklos plėtrą. Verslo inkubatorius telkia verslą pradedančias įmones nuosavybės teise priklausančiose ar kitu teisiniu pagrindu valdomose ir naudojamose savo patalpose

- Technologijų centras

Viešojo arba privataus sektoriaus juridinis asmuo ar jo padalinys, turintis mokslo, technologijų ir inovacijų infrastruktūrą ir rinkoje siūlantis mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir (ar) inovacijų kūrimo paslaugas

- Atviros prieigos centras

Atvirai prieinamų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išteklių pagrindu veikiantis juridinis asmuo arba Lietuvos Respublikoje įsteigtas užsienio juridinio asmens arba kitos organizacijos filialas, teikiantys paslaugas, reikalingas moksliniams tyrimams ir (arba) eksperimentinės plėtros darbams atlikti

- Skaitmeninių inovacijų centras

Organizacija arba klasteris, kurio pagrindinė veikla yra teikti paslaugas ūkio subjektams, diegiantiems naujas technologijas produktams ir procesams skaitmeninti

- Mokslinių tyrimų ir technologijų organizacija

Juridinis asmuo arba jo padalinys, kurio pagrindinė veikla – moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacinė veikla

- Klasteris

Partnerystės principu funkcionuojanti ūkio subjektų, mokslo ir studijų institucijų ir (arba) kitų subjektų grupė, kurios nariai veikia tarpusavyje įvairiose ekonominės veiklos ir iniciatyvų srityse, siekdami padidinti ekonominį savo veiklos efektyvumą

- Pridėtinės vertės kūrimo grandinė

Tarpusavyje susijusių veiklų, kurių kiekviena suteikia pridėtinę vertę kuriant, tobulinant ir realizuojant produktą (-us), sistema

- Didelio poveikio inovacijos

Su dideliu mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros intensyvumu, greitais inovacijų ciklais, didelėmis kapitalo išlaidomis, aukštos kvalifikacijos ir specialiųjų žinių poreikiu siejamos technologijos.

- Verslo inovacija

Naujas arba patobulintas produktas ar verslo procesas (arba jų derinys), kuris ženkliai skiriasi nuo ankstesnių įmonės produktų ar verslo procesų ir kuris yra pateiktas rinkai arba kurį naudoja įmonė

- Proceso inovacija

Naujo arba reikšmingai patobulinto gamybos arba pateikimo būdo diegimas (įskaitant svarbius technologijų, įrenginių arba programinės įrangos pakeitimus), išskyrus nedidelius pakeitimus arba patobulinimus, gamybinių arba aptarnavimo pajėgumų didinimą, įdiegiant papildomas gamybos arba logistikos sistemas, labai panašias į jau naudojamas, procesų nebetaikymą, paprastą kapitalo pakeitimą arba padidinimą, pakeitimus, susijusius tik su gamyklos kainų kitimu, gamybą pagal užsakymą, lokalizavimą, reguliarius sezoninius ir kitus cikliškus pakeitimus, prekybą naujais arba labai patobulintais gaminiais.

- Organizacinė inovacija

Naujo organizacinio metodo diegimas organizacijos praktikoje, darbo vietos organizavimo ar išorinių ryšių veiklose

- Verslo proceso inovacija

Naujas arba patobulintas vienai ar kelioms verslo funkcijoms skirtas verslo procesas, reikšmingai besiskiriantis nuo ankstesnių ir dabar naudojamų įmonės verslo procesų

- Socialinė inovacija

Naujų idėjų (produktų ir (arba) procesų) pritaikymas socialinėms problemoms spręsti arba visuomenės poreikiams tenkinti efektyviau ir (arba) darniau ir (arba) naujiems socialiniams ryšiams, partnerystėms ar tinklams kurti

- Industrinis (pramoninis) dizainas

Viso produkto ar jo dalies vaizdas, išreiškiamas linijomis, kontūrais, spalvomis, forma, tekstūra ir (ar) medžiaga, ir (arba) priemonių rinkinys, kuris padeda verslui efektyviau teikti, o vartotojui gauti paslaugas

- Kūrybinis projektavimas (dizainas kaip veikla)

Inovacinė veikla, kuria siekiama suplanuoti ir suprojektuoti naujų produktų ar verslo procesų procedūras, technines specifikacijas ar kitus procesus, leidžiančius išgauti siekiamas naudotojų ar funkcines charakteristikas; kūrybinis projektavimas apima įvairias veiklos rūšis, kuriomis siekiama sukurti naujas arba pakeistas prekių, paslaugų ar procesų (įskaitant pačios įmonės naudojamus verslo procesus) funkcijas, formas ar išvaizdas

- Inovacijas kurianti ir diegianti įmonė

Įmonė, kuri stebimuoju laikotarpiu dalyvavo vienoje ar keliose veiklose, skirtose naujiems arba patobulintiems produktams ar verslo procesams kurti arba diegti, tikintis juos naudoti. Per stebėjimo laikotarpį tiek inovatyvios, tiek neinovatyvios įmonės gali būti inovacijas kuriančiomis bei diegiančiomis įmonėmis

- Atžalinė įmonė

Įmonė, kurios steigėja arba viena iš steigėjų yra kita įmonė arba mokslo ir studijų institucija ir kurios tikslas – komercinti įmonėje arba mokslo ir studijų institucijoje sukurtus mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatus

- Startuolis

Didelį ir inovacijomis grindžiamą verslo plėtros potencialą turinti labai maža ar maža įmonė, veikianti ne ilgiau kaip 5 metus

- Technologijų perdavimas

Technologijų perdavimas – Veiksmas, kuriuo vienas ūkio subjektas perduoda kitam suinteresuotam ūkio subjektui technologijas, prototipus, procesus ir (arba) technines žinias

- Prototipas

Sukurta pirminis modelis, kuriam būdingos visos naujo produkto techninės charakteristikos ir eksploatacinės savybės

- Konkursinė technologinė programa

Konkurso būdu atrinktų ūkio subjektų arba ūkio subjektų kartu su valstybės mokslo ir studijų institucijomis vykdomų eksperimentinės plėtros priemonių visuma, kurios rezultatai yra naujos technologinės žinios, nauja technologijų infrastruktūra, nauji produktai, paruošti diegti į rinką

- Inovacijų paramos paslaugos

Aprūpinimas biuro plotu, duomenų bankų, bibliotekų, rinkotyros, laboratorijų, kokybės ženklinimo, bandymų ir sertifikavimo paslaugos, padedančios kurti inovatyvius produktus arba procesus

- Inovacijų konsultacinės paslaugos

Konsultavimo, pagalbos ir mokymo žinių perdavimo, nematerialiojo turto nuosavybės teisių įsigijimo, apsaugos ir naudojimo, licencijų sutarčių ir standartų naudojimo klausimais paslaugos, padedančios kurti inovatyvius produktus ir procesus